

"хаосу средњовековних датирања" [36, стр. 73]. Осим тога, пажљива анализа древних докумената показује да су се раније (средњовековне) представе о времену јако разликовале од савремених. "До XIII-XIV века справе за мерење времена су биле реткост, предмет раскоши. Чак ни научници их нису увек поседовали. Енглеz Валхерије ... се жалио, да је тачност његовог посматрања помрачења Месеца године 1091. омело одсуство часовника" [112, стр. 68]. "Уобичајени часовници за средњовековну Европу су сунчани сатови... пешчани сатови и клепсидре - водени часовници. Али сунчани сатови су ваљали само за ведрa времена, а клепсидре су биле реткост..." [111, стр. 94]. Крајем IX века за рачун протицања времена су се широко користиле свеће. На пример, краљ Алфред (Енглеска) је приликом путовања носио са собом свеће једнаке дужине и наређивао да се пале једна за другом [11, стр. 94]. Такав рачун тока времена коришћен је још у XIII и XIV веку, на пример за време Карла Петог.

"Монаси су се оријентисали по броју прочитаних страница светих књига или броју псалама које су стизали да изговоре између два осматрања неба... За основну масу становништва главни оријентир у току дана био је звон црквених звона" [11, стр. 94].

За тачна астрономска посматрања потребан је сат са секундном казаљком, али "чак и после изума и ширења у Европи механичког часовника, он врло дуго није имао минутну казаљку" [111, стр. 95]. У парадоксалном контрасту са непрецизношћу мерења тока реалног времена у Средњем веку се развија префињена хронолошка зависност. Посебно, "они исти одсечци времена који се користе за мерење земног ... времена, добијају сасвим другу трајност... када се користе за мерење библијских догађаја... Августин је изједначавао сваки дан Постања са миленијумом (! - А.Ф.) и покушавао да одреди трајање историје човечанства..." [111, стр. 109-110].

Савремени научници, полазећи од традиционалне хронологије, природно сматрају да су се у Средњем веку у грандиозним размерама "помешале епохе и појмови", да су средњовековни аутори "због незнања" изједначавали древну, античку, библијску епоху са њима савременом епохом Средњег века (уметници су на пример представљали библијске и античке личности у средњовековној одећи и сл.).

Осим тог традиционалног објашњења (тобоже чудна "љубав средњовековних аутора према анахронизмима") могућа је и друга хипотетичка тачка гледишта: сва ова тврђења средњовековних аутора више или мање одговарају стварности, а данас их сматрамо за "анахронизме" само зато што следимо друкчију хронологију од оне која је била позната средњовековним ауторима.

Списак тих "анахронизама" је огроман; овде није могуће дати чак ни кратак преглед, зато ћемо се ограничити само примерима.

"... таква нераздвојна прта средњовековне историографије, као што је анахронизам. Прошлост се слика у истим категоријама као и савременост... Библијске и античке личности фигуришу у средњовековним костимима... Средњовековни моралиста... приписује древним Римљанима "куртоазију" - специфичан витешки квалитет... Епохе Старог и Новог завета се не налазе у